

Skal andre have adgang til fjernvarmenettet?

Spørgsmålet om andres adgang til at transportere varme i et fjernvarmenet og om muligheden for at give ret til at afsætte varme til fjernvarmenet kører i flere lande og på europæisk plan.

NETADGANG

*Af international chef Birger Lauersen,
Dansk Fjernvarme*

Hvis man synes, det er svært at drive fjernvarmeforsyning, så skal man bare høre, hvordan de gør det i Bulgarien.

De bulgarske varmeforsyninger har trukket omkring halvdelen af deres kunder i retten for manglende betalinger. 40 % af det bulgarske parlaments medlemmer betaler ikke deres varmeregning, og energiministeren praler åbenlyst på fjernsyn om, at han heller ikke gør.

Beretningerne fra Bulgarien efterlader selv hærdede fjernvarmefolk fra det øvrige Østeuropa stumme.

De bulgarske fjernvarmekunder er imidlertid ikke stumme: De synes hverken fjernvarmeforsyningen som sådan eller dens priser og vilkår er i orden. Så de klager, blandt andet til EU-Kommissionen.

Når klagerne når frem til embedsmændene i Bruxelles, er deres umiddelbare reaktion at tænke: Der skal da bare være konkurrence inden for fjernvarme, som der er det inden for elektricitet og gas. Hvis der bare er adgang til fjernvarmenettene for andre varmeleverandører, så klarer konkurrencen resten!

Sverige, Tyskland og Danmark

I Sverige rumler begrebet tredjepartsadgang til fjernvarmenet også.

I en udredning om fjernvarmesektoren fra 2005 (se link nr. 1 i faktaboksen) kiggede man på mulighederne for at indføre tredjepartsadgang (TPA)

På andre områder, eksempelvis inden for jernbaner, er det i dag normalt, at flere selskaber har adgang til samme net. Nu kører diskussionen om tredjepartsadgang inden for fjernvarme i EU-systemet. Foto: Arriva.

til fjernvarmenettene, for at styrke kundernes stilling og for at gøre fjernvarmen mere effektiv.

Rapporten undersøgte, uden at anbefale, indførelsen af TPA, men debatten i Sverige fortsætter. Og den omfatter også muligheden for, at potentielle leverandører af spildvarme ved hjælp af TPA kunne få adgang til et marked for deres spildvarme.

I Tyskland kigger Bundeskartellamt fjernvarmen i kortene (se link nr. 2 i faktaboksen), fordi de anses at have en dominerende stilling i de områder, de forsyner.

Hvis de har det, og det konstateres skadeligt, og man samtidig ønsker at gøre noget ved det, er der vel prin-

cipielt to veje at gå: Mere konkurrence (læs: TPA) eller regulering. Hvad der i givet fald måtte være det mest sandsynlige indgreb, ved jeg ikke, men begge dele får tyske fjernvarmeselskaber til at slå syv kors for sig.

I Danmark kom der i 2004 et idekatalog fra Konkurrencestyrelsen og Energistyrelsen (se link nr. 3 i faktaboksen) om effektivisering af fjernvarmesektoren. Den rummede også overvejelser om TPA i fjernvarmesystemer.

Det blev overvejet, om der burde være egentlig pligt til at tillade TPA, selvom ejere af fjernvarmenet allerede i dag frivilligt kan forhandle sig til rette med tredjeparter.

Ideen blev dog ikke nævnt i en efterfølgende rapport (se link nr. 4 i faktaboksen) fra en arbejdsgruppe under Energistyrelsen, med deltagelse fra Dansk Fjernvarme og Konkurrencestyrelsen, som kom med forslag til effektivisering.

Det er dog faktisk sådan, at konkurrencelovgivningen allerede den dag i dag giver mulighed for at gennemtvunge adgang til "essentiell infrastruktur", og der har været sager om f.eks. adgang til havneanlæg.

Indfødningsret

For lige at føje en ekstra dimension til sagen, er der i fjernvarmens omverden organisationer, der undrer sig over, at det kan være vanskeligt at komme af med miljøvenlig overskudsvarme til fjernvarmesystemer. Ikke så meget herhjemme, men i udlandet.

De synes, at fjernvarmenet skulle være forpligtede til at aftage al den vedvarende varme, nogen skulle have lyst til at producere, og at de samtidig burde betale en god pris for den. Lige som det er tilfældet med vedvarende eller miljøvenlig elektricitet i elsystemet.

Denne ret til at føde ind i nettet mod betaling kaldes "feed-in" og kendes også herhjemme, eksempelvis fra den miljøvenlige, decentrale elproduktions vilkår.

Her er det på plads at skelne. TPA og feed-in har ikke nødvendigvis noget med hinanden at gøre, for man kan godt have det ene uden det andet. Feed-in for den decentrale kraftvarme eksisterede således også herhjemme, før der blev åben (tredjeparts) adgang til elnettet.

Men de to begreber bliver tit blandet sammen i debatten. Især fordi det i nogen lande ser ud, som om integrerede varmeforsyninger (som ejer hele kæden fra produktion til kunden) i nogle tilfælde afviser at lade miljøvenlig varme fra andre kilder finde indpas i fjernvarmesystemet. Også selvom den måske er mere miljøvenlig end den varme, der ellers løber i rørene.

Det giver det indtryk, at fjernvarmeleverandørerne tjener så godt på (den

FAKTA

FAKTA

1. Svensk rapport: Fjärrvärme och kraftvärme i framtiden, Statens offentliga utredningar 2005. Den findes her: www.regeringen.se/sb/d/5125/a/42830
2. Om Bundeskartellamts undersøgelse se: www.danskfjernvarme.dk/Faneblade/Nyheder/NyhederFraPressen/Arkiv/2009/TyskeKonkurrencemyndighederCheckerFjernvarmen.aspx
3. Effektivisering af fjernvarmesektoren, Idékatalog. Energistyrelsen 2004: http://nyhedsarkiv.ens.dk/graphics/Publikationer/Forsyning/Effektivisering_af_fjernvarmesektoren_idekatalog/index.htm
4. Forslag til effektivisering i fjernvarmesektoren, Energistyrelsen 2007: http://193.88.185.141/Graphics/Publikationer/Forsyning/Forslag_effektivisering_fjvarmesekt_maj07/index.htm

"sorte") fjernvarme, at de af al magt fastholder og misbruger en de facto monopolstilling. Og det i en situation, hvor både varmekunder og de omgivende samfund ønsker en mere miljøvenlig varmeforsyning.

Den kombinerede mistanke om dels misbrug af monopol i forhold til forbrugeren, dels miljømæssig forstokkethed, fremmer ikke fjernvarmens image eller sag.

Oveni kommer så klager fra fjernvarmeforbrugere i nogle enkelte lande, som føler sig dårligt behandlede.

Lad tusinde varmegærker blomstre

Hvis det nu skulle lykkes at overbevise Europa om, at fjernvarmen er svaret på mange af de energi- og miljøpolitiske problemer, er det i sagens natur vigtigt, at fjernvarmebranchen ikke ødelægger muligheden for at realisere visionerne ved at skyde sig selv i foden.

Hvis man på europæisk plan skal prioritere fjernvarmens udvikling, er det vigtigt, at fjernvarmebranchen ikke selv kommer til at fremstå som en barriere. Det vil enten føre til, at man opgiver ideen, eller at man gør noget ved sagen.

Da man i Danmark for 30 år siden valgte at satse på fjernvarmen, forudså man problemet med det monopol, man ville få skabt. Derfor regulerede man med hvile-i-sig-selv princippet.

Mit gæt ville være, at det næppe er den vej, man vil gå andre steder. Man vil i stedet nok snarere låne løsninger fra el og gassektorerne. Og her er det TPA på nettene, adskillelse af produktion fra transmission og distribution og feed-in af miljøvenlig elektricitet, man ser som vejen frem.

Hertil vil man fra branchens side kunne fremkomme med alle mulige tekniske argumenter om, at det ikke kan lade sig gøre.

Det gjorde el- og gassektorernes organisationer også i sin tid - men se hvad det hjalp dem. Intet, udover at de fik argumenteret sig selv ud på irrelevansens sidespor.

Det er rigtigt, at elmarkedet og adgangen til nettene ikke fungerer særlig godt alle steder, men det skyldes nationale forhindringer etableret for at beskytte store nationale energiselskaber.

Intet fjernvarmeselskab nogetsteds er af en kaliber, der kan fremkalde dén reaktion.

Så hvis vi får det, vi gerne vil have, altså meget mere fjernvarme i Europa, samtidig med, at fjernvarmeselskaber nogen steder kommer til at fremstå som en barriere, så kan der komme et pres mod den forretningsmodel, man baserer sig på i flere lande. Og det er

(Fortsættes næste side)

(Fortsat fra forrige side)

i det lys man skal se de forhold, som indledningsvis blev nævnt.

Der er et yndigt fjernvarmeværk

Under en samtale for et års tid siden oplyste en hollandsk varmforsyningschef til undertegnede, at de i Holland havde fået en fjernvarmelov, der blandt andet regulerede deres priser. Ideologisk var det ham sådan set meget imod, men, som han sagde, "vi kan ikke vokse uden".

Varmeforsyningen, han kom fra, er en del af et stort energiselskab, og hans oplevelse var, at de dybest set blev anset for en bande monopolbanditter.

Folk kan godt kende en monopolist, når de ser en, og det var ikke muligt at hverve nye kunder. Men de havde konstateret, at modtageligheden var større, når de kunne henvise til, at deres aktivitet, fjernvarme, var specielt reguleret af hensyn til kunderne.

Legitimitet er med andre ord væsentlig, og i en dansk sammenhæng er det da også vores opfattelse, at fjernvarmen og fjernvarmeselskaberne hovedsageligt opleves som legitime. Den specifikke regulering i varmforsyningsloven hjælper med at hånd-

tere monopole, og oplysningskampagnen fremmer forståelsen af, at fjernvarmen også er miljøvenlig.

Men hvor det tager lang tid at opbygge et sådant image, så kan det ødelægges på et splitsekund i pressen. Så det gælder også om at møde de udfordringer, som samfundet i almindelighed og energisystemet i særdeleshed stiller.

Det gælder både med hensyn til at beskytte forbrugeren mod monopole, uden at sætte effektiviteten over styr, og om at gøre fjernvarmen stadig mere miljøvenlig. Herunder at spille stadig bedre sammen med det øvrige energisystem.

Den danske fjernvarmesektor adskiller sig på en lang række punkter fra sektorerne i andre lande.

Nok har vi store, dominerende varmforsyninger i de store byer, men de er ikke integrerede, idet varmen købes fra en eller flere eksterne producenter. Hvilket faktisk - helt unikt - er hovedreglen i dansk fjernvarme. I hovedstadsområdet er der endda etableret en varmebørs, hvor konkurrence på varmeproduktion udfolder sig i det omfang, det nu er muligt.

Markedsandelen inden for forsyningsområderne ligger mellem 90-100 %. Der findes et hav af små

og mellemstore varmforsyninger, og der forsynes individuelle huse i et omfang som få, om nogen, andre steder. Jævnfør reguleringen skal fordele og effektivitetsgevinster tilfalde forbrugerne - monopolprofit forekommer per definition ikke.

På grund af dansk fjernvarmes usædvanlige struktur, tror jeg ikke, den vil komme under et hjemligt pres for TPA til fjernvarmenettene.

Skulle det blive et krav, som EU etablerer (for så vidt der ville være hjemmel til det i traktaterne, hvilket er tvivlsomt) ville det måske blot lovgivningsmæssigt forstærke et faktum, som allerede er til stede i dag.

Feed-in problematikken udgør måske heller ikke umiddelbart en større udfordring for dansk fjernvarme. Man kan kun indregne de nødvendige omkostninger i priserne, så det giver jo per definition pligt til at anvende den billigste varme.

I forbindelse med liberaliseringen af el- og gasmarkederne optrådte den såkaldte "single-buyer"-model, som i korthed går ud på at netoperatøren køber den billigste forsyning hos producenterne og sælger den videre til alle forbrugere. Fordelen bliver således fordelt på alle forbrugere efter aftag.

Modellen vandt ikke indpas, men beskrivelsen afspejler sådan set meget godt situationen i store dele af dansk fjernvarme. Det at skulle købe varme fra nogle andre, er jo ikke nogen voldsom nyhed for mange forsyninger.

En uformel rundspørge blandt de større varmforsyninger om deres håndtering af mindre mængder udefra kommende varme ("sjatvarme"), afslørede da også kun løsningsorienteret pragmatisme.

Det er klart, at pragmatismen har sin grænse. Der er saglige hensyn at tage, hvis nogen skulle komme anstigende med flere hundrede MW varme. Der er hensyn at tage til flow, tryk, temperaturer, rørdimensioner m.v. på den tekniske side (se eksempelvis bilag til føromtalt svenske rapport, link nr. 1 i faktaboksen), og til økonomi, langsigtede kontrakter, varmeplaner og så videre på den administrative side. Men nogen udfordring til selve forretningsmodellen behøver det ikke udgøre.

Nu gik det lige så godt

I udlandet er der derimod tilsyneladende selskaber, som føler sig ramt på forretningsmodellen, når nogen vil kigge dem i kortene eller udfordre dem på miljøet.

Det skal jo også anerkendes, at det i udlandet som oftest er kommercielle selskaber, der arbejder med fjernvarme. De betragter principielt interessen udefra som indtrængen på privat område.

At myndighederne måske snuser rundt på baggrund af mistanke om monopolmisbrug, gør dem jo heller ikke venligere stemt.

Selskaberne frygter, at de, uden hensyntagen til deres investeringer og forpligtelser, vil blive underbudt af varmeleverandører, som lukrerer på det varmenet, og den kundemasse, de har opbygget.

Potentielle leverandører af varme mener derimod, at der går miljøvenlig varme til spilde, og nogle forbrugere mener, at de går glip af billigere varme.

Når spørgsmålet om TPA eller feed-in diskuteres i den europæiske organisation for fjernvarme, Euroheat & Power, er det derfor ikke umiddelbart muligt at finde en fælles position.

Foreløbig er man kommet til erkendelse af, at spørgsmålet om TPA og feed-in eksisterer, at det har forskellige implikationer i de enkelte lande, at fjernvarme ikke er lig el og gas i denne henseende, og at diskussionen i Euroheat & Power skal fortsætte.

Dansk Fjernvarme har i spørgsmålet valgt at forholde sig lidt mere pragmatisk.

Vi kommer ikke uden om diskussionen - den har sådan set næsten allerede været der. Fjernvarmen er i dette land anerkendt og reguleret som et naturligt monopol, vi er ikke fremmede for at købe varme fra andre - det gør hovedparten. Vi ved, vi skylder omverdenen at dokumentere vores miljøside og effektivitet osv.

Vi tror på, at den danske model for fjernvarme er så stærk, robust og snusfornuftig, at også denne udfordring - for så vidt der er en - vil blive taget op og løst.

Jeg kan godt forstå, at udenlandske fjernvarmeselskaber er bekymrede for forretningsmodellen. Anerkender man fjernvarmens potentiale for at opnå dominerede stilling på varmemarkedet, som vi gør herhjemme, så må man forholde sig til, at mere fjernvarme i Europas byer uvilkårligt vil øge risikoen for dominans.

Det må man så ligeledes forholde sig til, for det må ikke hindre fjernvarmens udvikling i Europa. Dertil er den alt for vigtig.

bl@danskfjernvarme.dk